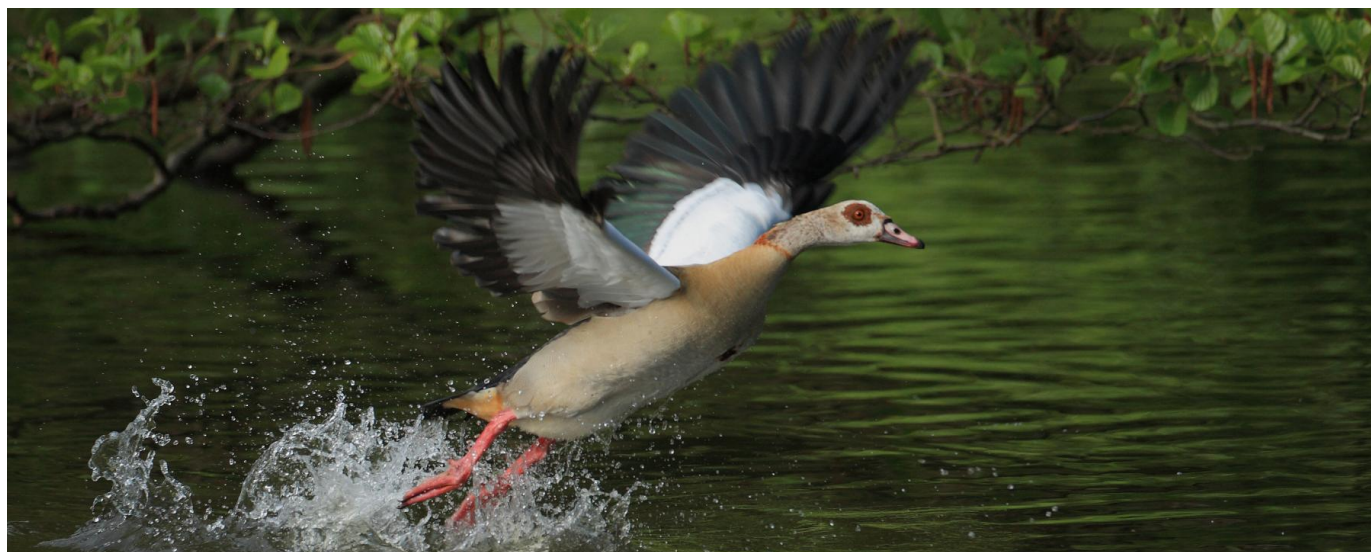

DOF - Dansk Ornitologisk Forening

Afrikansk indvandrer koloniserer Danmark

Mange danske fuglekiggere har de senere år stiftet bekendtskab med nilgåsen, der nogle gange går under navnet egyptisk gås (Alopochen aegyptiacus). Denne succesrige indvandrer har det seneste årti bredt sig markant, og ses nu over det ganske land, dog med klart flest fugle i Jylland. Nilgåsen er godt på vej mod en fast dansk ynglebestand.

Det er op til den enkelte, om man synes, det er godt eller skidt, men vi må konstatere, at nilgåsen er ved at være en etableret del af vores fuglefauna med flere hundrede individer om sommeren og op til 20-30 ynglepar. Denne artikel tilstræber at give en beskrivelse af den aktuelle situation for arten, som man ellers kun kan læse sporadisk om i dansk fuglelitteratur. Det følgende er baseret på de endnu ret begrænsede erfaringer med nilgåsen herhjemme samt udenlandsk litteratur og hjemmesider på internettet.

Nilgåsen er oprindeligt en afrikansk art, der er almindeligt udbredt i store dele af Afrika, især den østlige del, hvorfor navnet nilgås ikke er helt ved siden af. I sidste halvdel af 1900-tallet er større antal blevet udsat eller er undsluppet fra fangenskab i flere europæiske lande. De fremmede gæs har ret hurtigt bidt sig fast som vildtlevende fugle. De har fundet en økologisk niche, hvor de trives. Den danske forekomst må ses som en udløber af den hollandsk-tyske bestand, som er vokset stærkt, og som via Slesvig-Holsten har bredt sig op mod Danmark fra sydvest.

Indtil videre ser det ud til, at nilgåsen har kunnet overvinde de økologiske barrierer, som tilsyneladende har forhindret andre eksotiske fangenskabsløstninger som for eksempel indisk gås, canadagås, snegås og sort svane i at etablere levedygtige bestande her i landet. Disse arter er set regelmæssigt i Danmark mindst lige så længe som nilgåsen, men har endnu ikke kunnet etablere sig med faste ynglepopulationer

Selv om en nilgås her jager et par grågæs over limfjorden, lader det ikke til, at gåsen med de afrikanske rødder betyder noget negativt for vores hjemlige fuglefauna. Foto: Jan Skriver.

Da nilgåsen ikke, som det for eksempel er tilfældet med bramgås og rødhovedet and, er indvandret fra naturlige nabobestande, men fra ”unaturlige” bestande i nabolandene, betegnes den som en invasiv art, det vil sige en i princippet uønsket indvandrer, som ikke hører hjemme i vores natur.

Det kan ikke undre, at nilgåsen nu for alvor er kommet her til landet. I Holland og Tyskland yngler flere tusinde par, og ynglebestanden i det nærmeste udland mod syd, Slesvig-Holsten, udgør nu op mod 250 par. 75 procent af disse nilgæs holder til i den vestlige halvdel af delstaten.

Arten ses nu i princippet i hele Danmark, dog ikke på Bornholm, og endnu kun fåtalligt på øerne. Men i Jylland er den mange steder ret almindelig i sommerhalvåret, og den ses også nogle steder i milde vintre. Det sydlige Jylland – især Sønderjylland – er foreløbigt kerneområdet. Naturligt nok når man tænker på, at spredningen sker sydfra.

I de milde vintre 2007-2009 blev der set en del nilgæs, blandt andet en flok på 65 ved Rødekro. Men ellers er hovedreglen, at nilgæssene ankommer fra deres vinterkvarterer i par eller små grupper i marts-april. Vinterkvarteret for danske nilgæs er ukendt, men det kan nævnes, at der i et område ved Stoltzenau i Niedersachsen i Tyskland i vinteren 2007/2008 blev talt op til 800 fugle. Vinteriagttagelserne fra Danmark, Tyskland og Holland viser, at arten kan overvintre ved milde temperaturer, men ellers trækker gæssene bort ved kuldefremstød, så de oftest vil holde sig syd for frostgrænsen.

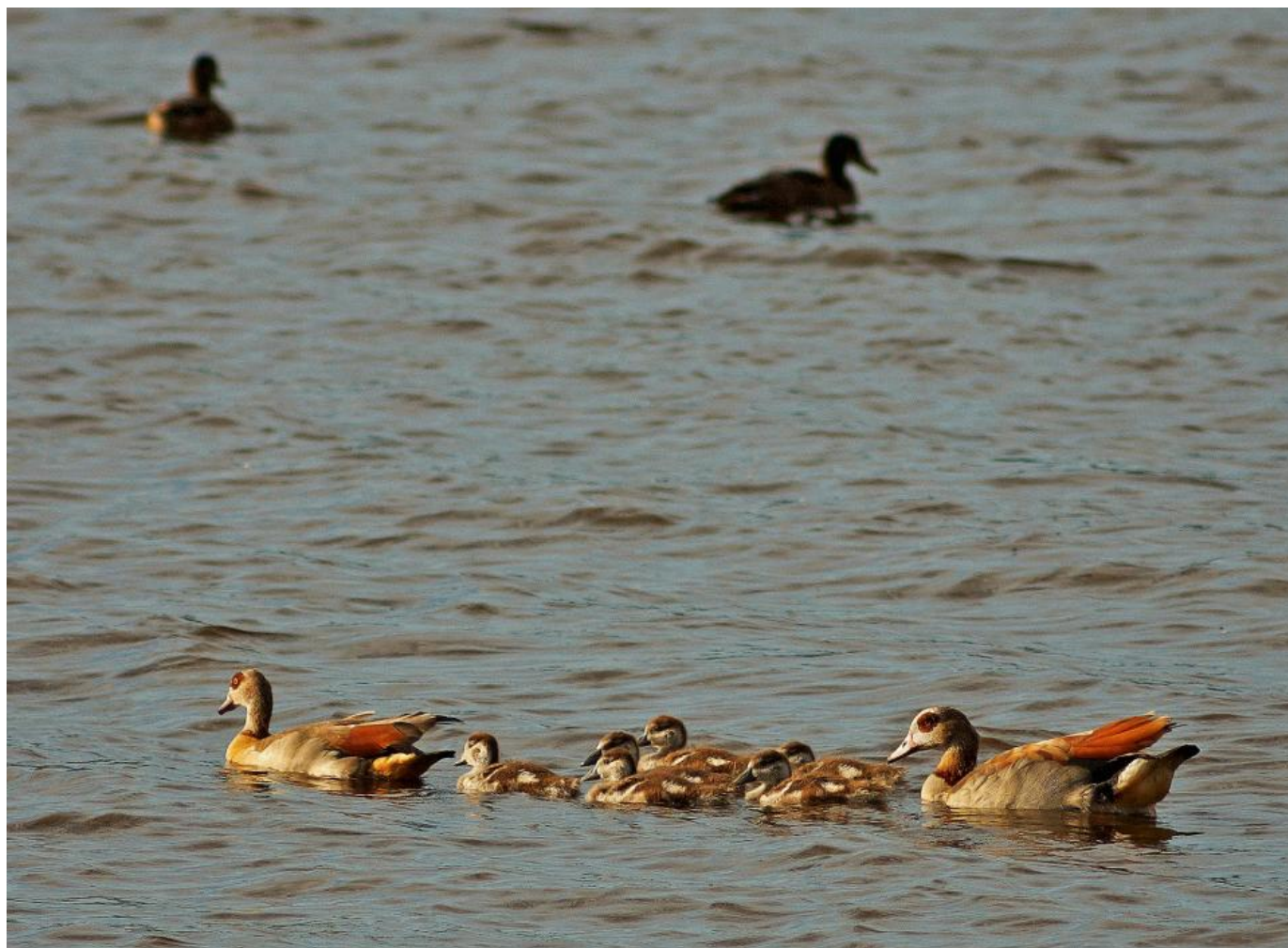
Når en ny art indvandrer til et givet område, er det en hovedregel, at den først vælger de levesteder og biotoper, som den synes bedst om. Nilgåsen foretrækker både større og mindre ferskvandssøer uden meget vegetation langs bredderne. De mange vandfyldte grusgrave i Sønderjylland – også de aktive - er indtil nu nogle af artens foretrukne områder.

En nilgås letter fra en atypisk lokalitet, en nordsjællandsk skovsø. Mange danske nilgæs holder til i åbne grusgrave uden vegetation. Foto: Axel Mortensen.

Når nilgåsen er ankommet til sine danske ynglepladser i april, vil de voksne fugle opholde sig parvist på ynglepladserne, mens yngre fugle på formentlig 1-2 år vil opholde sig i grupper på typisk 4-8 fugle på lokaliteter, der ikke er besat af et par. Nilgåsen er i modsætning til de øvrige hjemlige gåsearter, som den slet ikke er i familie med, territorial. Derfor vil man næppe komme til at opleve de koncentrationer med mange familieflokke på de enkelte lokaliteter, som vi for eksempel ser hos grågåsen. Hvert par nilgæs vil have deres egen sø.

Som udgangspunkt har nilgåsen en meget lang yngleperiode, idet der er set nyklækkede gæslinger fra februar-marts til hen i august. Med forbehold for at vores kendskab til nilgåsen her i landet endnu er beskedent, viser de første erfaringer, at den som hovedregel yngler sent. Æglægningen begynder oftest først i anden halvdel af maj, men den kan også foregå meget senere. Nyklækkede gæslinger fra august vil først være flyvedygtige i løbet af oktober-november.

I disse år yngler 20-30 par nilgæs i Danmark. Her er et par med gæslinger fotograferet ved Årslev Engsø vest for Århus. Foto: Lars Gabrielsen.

Reden kan ifølge oplysninger fra Tyskland ligge alle mulige steder, og den ligner her vores hjemlige gravand i levevis. Reden kan anbringes i hulheder, under buske, i bygninger, og i rovfuglereder i træer. Kuldene er ofte på 6-8 gæslinger fra begyndelsen, men oftest bliver kuldene betragteligt mindre i løbet af sæsonen. Noget tyder på, at ynglesuccesen måske begrænses af klimaet i de danske somre, hvilket kan give en lavere reproduktion, så den danske bestand er afhængig af tilskud udefra. Her er dog tale om gisninger, og kun et større og mere pålideligt datagrundlag kan give os mere eksakt viden om nilgåsens levevis i Danmark.

De voksne fugle ernærer sig mest af planteføde, men ungerne, som ofte vokser op ved mere eller mindre vegetationsløse søer, ser ud til at leve delvist, måske endda overvejende, af dyrisk føde, idet det meste af føden bliver taget i vandet, ofte i helt vegetationsløse søer. Småflokke af fældende voksne fugle midt på sommeren kan også ses snappe føde i overfladen ligesom svømmeænder. Også her minder nilgåsen i økologisk henseende langt mere om gravanden, end om de egentlige gæs.

Når ungerne i sensommeren og efteråret er i stand til at flyve, kan familieflokke samles med yngre ikke-ynglende fugle, så der kan dannes flokke på 30-50 individer, som det er set i de sønderjyske yngleområder.

På Naturstyrelsens hjemmeside bliver nilgåsen betegnet som en invasiv art og som "skadedyr". Begrebet "invasiv art" er defineret sådan: "En art, der ved menneskets hjælp er flyttet fra en del af verden til en anden, og her påvirker biodiversiteten negativt". Styrelsen opfordrer til, at nilgåsen bliver bekæmpet for at holde bestanden nede. Arten har ingen jagttid, og må således jages hele året. I Slesvig-Holsten har den jagttid fra 1. august til 15. januar, det vil sige, at den også må skydes i yngletiden. I sæsonen 2009/2010 blev der ifølge jagtstatistikken nedlagt 234 nilgæs i den nordtyske delstat.

Nilgåsen er en stor gåselignende andefugl, som med sine lange ben er let at kende. Den slår sig ofte ned tæt på mennesker og kan ligefrem virke tillidsfuld. Størrelsen ligger mellem en blisgås og en bramgås. Fjerdragten er lysbrunligt sandfarvet med mørke pletter omkring øjnene og på bugen. Juvenile fugle er gennemgående lidt mørkere og uden de markante mørke øjenpartier ("briller"). Vingerne er farverige med hvide, grønne og orange felter. Nilgåsen bliver kønsmoden i en alder af 2-3 år og danner faste par fra de er omkring 2 år gamle. De lægger seks til ni æg i maj-juni. Gæslingerne passes af begge forældre og er flyvefærdige efter cirka ni uger. Nilgåsen foretrækker fersk- og brakvandssøer med vegetationsløse bredder, for eksempel i grusgrave. Vægt: 1,9-2,5 kg. Hannen er lidt større end hunnen. Føde: Mest vegetabilsk (græs, frø, vandplanter, urter, alger), men også dyrisk føde som orme, snegle og insekter. Trækforhold: Kan overvintre i Danmark i milde vintre, ellers kortdistancetrækker, der ankommer i marts og trækker bort i november. Foto: Thomas Maul.

I Danmark ser det dog ud til, at den bliver jaget meget lidt, idet den ofte holder til tæt ved mennesker, og på lokaliteter, hvor der ikke bliver drevet jagt. Den er som oftest ret tillidsfuld. Selv om Naturstyrelsen opfordrer til, at arten bliver bekæmpet, gør man ikke noget i praksis for at komme indvandrerens til livs.

Det er en kendsgerning, at nilgåsen kan udvise aggressiv adfærd mod artsfæller som en del af territorialadfærd, men der er ikke noget, der generelt tyder på, at den har en aggressiv eller skadelig adfærd overfor vores hjemlige fauna. Jeg har tilbragt rigtigt mange timer med at iagttage nilgåsen på en halv snes forskellige ynglepladser, og jeg har aldrig set eksempler på aggressiv adfærd. Det har andre dog berettet om, men det er næppe mere, end vi kender fra for eksempel blishøne og knopsvane. I langt de fleste tilfælde færdes nilgåsen fredeligt mellem andre svømmefugle.

Et andet spørgsmål er, om nilgåsen konkurrerer med andre arter om føde og levesteder. Måske kan den konkurrere med gravanden om redepladser og muligvis også om føde, men hvor gravanden trives ved både saltvand og ferskvand, siger de hidtidige erfaringer, at nilgåsen klart foretrækker ferskvand. De to arter yngler sammen i flere af de sønderjyske grusgrave.

Med den nuværende viden og erfaring finder jeg ikke belæg for påstanden om, at nilgåsen "påvirker biodiversiteten negativt".

Nilgåsen er ved at finde sig til rette som en del af den danske fuglefauna. Den er klart nok en fremmed art, men om den ligefrem er et ”skadedyr”, som ikke må få en jagttid, modsat for eksempel canadagåsen, som er ligeså fremmed, har vi endnu til gode at få bevist.

 Dato:
01. 04. 2011

 Skrevet af:
Jesper Tofft

 Fotos af:
Axel Mortensen
Jan Skriver
Lars Gabrielsen
Thomas Maul
Timme Nyegaard

 Emner:
DANSKE YNGLEFUGLE

 Tags:
DANSKE YNGLEFUGLE, GÆS, NILGÅS

 Kilder

Læs mere om nilgås